

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԽԱԶԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ(*)

Քրիստոս մեռաւ վասն մեզաց մեռաց.

Ա. ԿՈՐՆԹ. ԺԵ. 3

Ահա ողբերգական այն դէպքը, ահա այն վայրկեանը սահմուկեցուցիչ, ուր մարդը մեղքի ազդեցութեան տակ կը դործէ չարիքներուն մեծագոյնը, ու դարձեալ նոյն այդ դէպքին մէջ ու պահուն ի յայտ կուգայ Աստուծոյ գերազանց սէրը մարդոց նկատմամբ: Միեւնոյն դէպքին մէջ մարդկային մեղքը և աստուծոյն սէրը կը հանդիպին իրարու, մեղքը կը պարտօտի և կը խորտակուի, Սէրը կը յաղթանակէ և կը տեսականանայ:

Կ'ուզէ՞ք հասկնալ մեղքին աւերը, կ'ուզէ՞ք չափել բարոյական չարիքին առտիճանը. այս մթին ու խաւարային ժամուն, որ տեսակ մը խորհրդապատկերն է մարդուն հոգեկան և ընկերային վիճակին, ձեր միտքին մէջ պատկերացուցէ՛ք այն ամբիժ սուրբ հոգին, որուն ամբողջ կեանքը բարիք մը եղաւ մարդոց համար, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին պայքարեցաւ անարգարութեան և կեղծիքի դէմ, որպէս զի մեղմանան մարդոց տառապանքները, որպէս զի մխիթարուին ազաւորները և մարդիկ սուրբին իրենց հոգիի գերազանց արժէքը ու ապրին երջանիկ. այսօր այդ ամբիժ անձը իր աստուածային ամբողջ կատարելութեամբ կը գալարուի կենաց և մահու արհաւիրքներուն մէջ, և դամուած, պրկուած խաչին վրայ կը մեռնի վասն մեղաց մեռաց:

Աւետարանի մէջ կան դէպքեր և ուսուցումներ որոնք կ'ազդեն մեր միտքին վրայ, կան դէպքեր և ուսուցումներ որոնք զոհարացում կուտան մեր հոգիին, կան սակայն դէպքեր և ուսուցումներ ալ որոնք ուղղակի կը խօսին մեր սիրտին և զգացումներուն. և Քրիստոսի խաչելութեան դէպքն ու փրկագործութեան խորհուրդը

այդպիսի դէպքերուն գերազանց օրինակն է: Տարակոյտ չկայ որ հասարակ միտքերու համար անբովանդի խորհուրդ մըն է երբ տրամաբանութեամբ մօտեցնուի ահոր. բայց ամէն դասակարգի մարդոց սիրտին խօսող եւ զգացումներուն մօտ դէպքն է ան, ատոր համար ալ խորունկ հետք մը ձգած է ամբողջ մարդկութեան նկարագրին վրայ ըլլալով միանգամայն անսահման ներշնչութի աղբիւր ամէնուն առ հասարակ:

Քրիստոսի խաչելութեամբ մահը, վերջին և գերազոյն միջոցն է զոր Աստուած գործադրեց աշխարհի փրկութեան համար: Քրիստոսի անձին բազմակողմանի կատարելութիւններէն Առաքեալներն միայն ահով ներշնչուեցան, անով տպաւորուեցան և զայդ քարոզեցին. վասն զի երբ նկատի առնենք Յիսուսի անձը անիկա մեղի կը ներկայանայ բազմակողմանի առաւելութիւններով. այսպէս բարոյագէտ մը՝ Անոր մէջ կը տեսնէ այդ ճիւղին վերաբերեալ գիտութեան լրումը. աստուածաբանը՝ Աստուծոյ կամքին վերջնական յատկութիւնը. ընկերային մարդկային եղբայրութեան սկզբունքներուն իրականացումը. իմաստասէրն ու օրէնսգէտը՝ վերջին հելլիստիկութիւնը. բանաստեղծը՝ այդ արուեստին ներբռնութիւններուն կատարելութիւնը. և խորհրդապալաւը՝ իր հոգիին վերացումներուն յազեցումը: Բայց քրիստոնէութեան առաջին քարոզիչները այս առաւելութիւններէն և ոչ իսկ մէկը նկատի առին հակառակ հանր որ շատ պիտի դիւրացնէր իրենց քարոզչական գործը. անոնց համար Քրիստոս՝ Աստուծոյ Որդին էր որ ճմեռաւ վասն մեղաց մեռաց:

Անոնք շատ աղէկ գիտէին թէ իրենց այս յանգուգն յայտարարութիւնը պիտի բաղխէր խորհող աշխարհի ընդդիմութեան, յոյն փիլիսոփայ աշխարհը յիմարութիւն պիտի կոչէր զայն և հրեաները պիտի զայն թաղէին անով, բայց ի՞նչ փոյթ, անոնք տեսած էին ճշմարտութիւնը, թափանցած էին Աստուծոյ գերագոյն խորհուրդին խորը, սկսած էին ապրիլ խաչին կեանքը ու անոր միջոցաւ զգալ Աստուծոյ սիրոյն յայտնութիւնը, և իբր արդիւնք այդ փորձառութեան կ'ազազակէին. «Այլ մեք քարոզեսցուք զիսկեալ» Քրիստոս հրէից զայն

(*) Խաւարման գիշերին խօսուած քարոզին ամփոփումը:

թակղութիւն և հեթանոսաց յիմարութիւնս. այլ մեզ փրկելոցս զօրութիւն Աստուծոյ»։ Անշուշտ սկիզբէն ի վեր աշխարհիս մէջ եղած են ու պիտի ըլլան մարդիկ որոնք ենթարկուած են իրենց թշնամիներու արհամարանքին և ստեղծութեան, մարդիկ որոնք տառապած են ու մեռած ուրիշներու բարիքին համար. բայց անոնց տառապանքն ու մահը ոեւէ հետք չէ ձգած պատմութեան մէջ, ու չէ ազդած մարդոց կեանքին ու նկարագրին վրայ, իսկ Յիսուսի տառապանքներն ու խաչի մահը մարդը մարդկութեան ճակատագիրը փոխած է նախ փոխելով անոնց իւրաքանչիւրին հոգին ու նըկարագիրը։ Այն չարաբանքներն ու մահը որոնց կ'ենթարկուի Յիսուս նոյն հն ժամանակին բոլոր մահապարտներուն տրուած չարաբանքներուն ու մահուան հետ. բայց անոնք աւելի գերազանց եւ բացառիկ արժէք մը կը ներկայացնեն, վասն զի այն անձը որ կրեց զանոնք Աստուածային էր, և այն սիրտը որ զգաց զանոնք մաքուր և ամբիւժ էր, և այն նկարագիրը որ ենթարկուեցաւ անոնց աշնիւ էր և վեհ, ատոր համար անոնք շատ աւելի խոր և զգալի եղան իր հոգեոյն համար։ Վիշտին ու տառապանքին զգացումը համեմատական է հոգիի և նկարագրի պահուածութեան և բարձրութեան հետ, ինչպէս ճերմակ և ամբիւժ առակայի մը վրայ աղտը շուտով կը նըլմարուի, այնպէս ալ աշնիւ և վեհ հոգիններուն վրայ տառապանքը և վիշտը խոր կ'աղդէ և անջնջելի հետքեր կը ձգէ։ Երեք տարբեր անձեր միեւնոյն խաչին պատիժով կը դատապարտուին. մեղքը կարծաթոցած է և առաջինին հոգին, բթացուցած անոր զգացումները, բնաւ չզգար տառապանքի կըսկիծը եւ մահուան արհաւիրքը, ընդհակառակին անտարբեր եւ սինիք վերաբերմունք մը ունի թէ՛ կեանքի, թէ՛ տառապանքի եւ թէ՛ մահուան նկատմամբ. իրեն համար կարեւորութիւն չունին ոչ մին եւ ոչ միւսը։ Երկրորդը որուն հոգին տակաւին մարդը շուծեամբ չէ ջնջուած սրբութեան գաղափարը, առաջինէն աւելի կը զգայ տառապանքին ազդեցութիւնը եւ զըլմամբ կը փարի գուծի թեւերուն եւ կը յայցէ վախճան մը իր տառապանքին։ Իսկ Յիսուս իր մարդը աստուածային անմեղութեամբ եւ ամբռութեամբ ամենէն աւելի կը զգայ

տառապանքին ծանրութիւնը եւ կ'ընկճուի անոր տակ։ Ինքզինքը իր ձօր կամքին կը յանձնէ եւ Անկէ բխած բարութիւնն ու սէրը զի'նքը կը քաշալեւէ եւ այդ անհուն տառապանքին զիմադրուելու ոյժը կը ըստեղծէ իր մէջ ոյժ մը տառապանքէն աւելի զօրաւոր, անկէ աւելի վեր։

Տակաւին ինչ որ Յիսուսի խաչելութեան ու մահուան կուտայ սրտազրաւ և բացառիկ երևոյթ մը, ամբողջ մարդկային պատմութեան մէջ, և կը շեշտէ Անոր աստուածային նկարագիրը, զանոնք կամաւորապէս կրելուն մէջ կը կայանայ։ Մարդիկ շատ քնական զգացումով, խոյս կուտան տառապանքէն և մահաւանդ մահէն. Յիսուս սակայն յանձն կ'առնէ զանոնք գերագոյն նպատակի մը, ամբողջ մարդկութեան փրկուելու համար։ Ան, ամբողջ իր կեանքի ընթացքին զոհողութեան այդ ճամբով ընթացաւ, Բեթղեհէմի մատուէն մինչ և Նազարէթի խոնարհ խրճիթը, Գիթսեմանիի պարտէզէն մինչեւ Գողգոթայի գաղաթը տառապանքի կեանքը ընտրեց և այդ տառապանքը իր բոլոր կողմերով կատարեալ եղաւ. ամենայն ինչ կատարեալ է։ Մարդկային միտքէն ու զգացումէն վեր կը մնան անոնք ինչպէս ամէն բանով կատարեալ իր անձը։

Բայց ինչպէս Գրիստոսի չարչարանքներն ու մահը կատարեալ եղան իրենց բոլոր հանգամանքներով այնպէս ալ անոնց միջոցաւ իրազօրծուած նպատակը՝ այսինքն Աստուծոյ սիրոյն յայտնութիւնը՝ անոր հեղուճ մարդոց սիրտերուն մէջ կատարեալ եղաւ։ Աստուած սէր է. և սիրելիքի, և մասնաւորապէս մարդուն ստեղծումը Անոր սիրոյն արտայայտութիւնն է, մարդը Աստուծոյ սիրով Աստուծոյ կապուած, Անոր սիրով արժէքաւորուած ու Անոր սիրով միայն երջանիկ էր։ Սակայն իրեն շնորհուած ազատ կամքէն չարաչար զօրծածուածով պարպուեցաւ աստուածային սէրէն, և սիրոյ բացակայութիւնը կամ չզոյլութիւնը բարոյական չարիքն է կամ մեղքը ինքնին։ Անկէ վերջ, սիրոյ փոխարէն մեղքը տիրապետեց մարդոց սիրտերուն, և ատոր իբր հետեանք զոհուածութեան փոխարէն անձնասիրութիւն, համեմատելիութեան փոխարէն հակառակութեան ոգին իշխեց մարդոց մէջ, և մարդիկ որոնք ստեղծուած էին ապրելու իբրեւ եղբայրներ

ատելութեան մոլուցքէն բռնուած սկսան բզբոտել զիրար, և աշխարհը որ սահմանուած էր իրական դրախտ մը ըլլալու, դըժոխքի վերածուեցաւ։ Սակայն Աստուած իբր միւր երկնաւոր Հայրը չէր կրնար անտարբեր մնալ այս ինքնակամ մահացումին, Ան զրկեց իր Միաձինի Որդին որպէս զի ան իր վրայ առնելով մարդկային յատկութիւններ, իր իսկ անձին վրայ ցուցնէ կատարեալ մարդու մը բոլոր յատկանիւնները որպէս զի մարդիկ անոր մէջ կարենան կարգաւ իրենց կոչուել և իրենց նպատակը։ Եւ Յիսուս իր ամբողջ կեանքի ընթացքին մէջ կողմէ իբր մարդ ջանաց մարդոց ցոյց տալ մարդուն իրական արժէքը որ միայն կ'երաշխաւորուի Աստուծոյ հետ իրական յարաբերութեամբ, եւ միւս կողմէ իբրեւ Աստուած իր սիրով լեցնել մարդոց սիրտերը եւ կապել զանոնք Աստուծոյ։

Իր ամբողջ կեանքը սիրոյ արտայայտութիւն մը եղաւ մարդոց նկատմամբ։ Իր քարոզութիւնները գերազանց սիրոյ ճառեր էին, իր հրաշքները սիրոյ գործնականացումներ և իր ամբողջ անձը սիրոյ մարմնացումը։ Բայց այս բոլորը բաւական չէին մարդոց ցոյց տալու Աստուծոյ սէրը, Ան ինքզինքը տուաւ, իր արիւնը թափեց մարդոց սիրոյն համար։ Իր անձին վրայ իրականացնելով իր այն խոսքը թէ՛ «Մեծ ևս քան զայս սէր ոչ ոք ունի, եթէ զանձն իւր գիցէ ի վերայ բարեկամաց իւրոց» (Յովհ. Ժն. 13)։ այսպիսով անիկա տուաւ աշխարհին գերագոյն սէրը։ աշխարհը սիրով լեցուց։ մեղքը պարտուեցաւ։ Քրիստոս մեռաւ վասն մեղաց մեռոց։

Քրիստոս Աստուծոյ իրական պատկերն է։ Անոր խաչիւ մահը կը ցուցնէ Աստուծոյ նկարագիրը որ համակ սէր է։ Վասն զի եթէ Աստուած իրապէս Հայր է, Սէրը հայրութեան գլխաւոր յատկանիւն է, եւ սէրը զգացումի արդիւնք է։ Երբ կ'ըսենք Աստուած կը սիրէ, ասով կը հասկնանք թէ Աստուած կը զգայ, կը տրտմի և կ'ուրախանայ, կը կարեկցի մեր տառապանքներուն, կը վշտակցի մեզի և միջոցներ կը խորհի զմեզ մեր տառապանքներէն փրկելու համար, և այդ միջոցներուն գերագոյնը իր Որդւոյն մահն է որ միեւնոյն ատեն մեծագոյն վիշտը պատճառեց իրեն։

Աստուած Ուսէն զատ ուրիշ միջոց

չունի մարդոց իրենց մեղքերուն աւերը ցոյց տալու։ Երբ մարդիկ մեղք գործեն՝ Աստուած կը ցուցնէ խաչը որուն վրայ դաժուած է Իր Միաձինի Որդին, որպէս զի անոնք զգածուին ու հասկնան թէ մեղքը ինչպէս կը մեռցնէ ոչ միայն հասարակ մարդը, այլեւ Աստուած։ Մարդիկ երբ կը նաւարկեն մարդ վերքերուն, երբ կը նախնի Անոր արիւնին, մէկ կողմէ անոնց հոգին կ'ըմբոստանայ մեղքին դէմ և միւս կողմէ անոնց սիրտը կը լեցուի Աստուածային սիրով։

Ո՛րչափ սրտառու է Ուսին խորհուրդը եւ անոր ազգեցութիւնը մարդոց կեանքին վրայ։ անոնք արդէն անզգալաբար եւ անբացատրելի մղումով մը կը փարին անոր, զայն կը տնկեն իրենց եկեղեցիներուն զոռաթէթներուն վրայ, կը զրոյսեն իրենց զուռներուն վերեւ, կը կախեն իրենց կուրծքերէն, անով կը պարծին, և անոր կ'երկրւր պազեն։ այս բոլորը ցոյց կուտայ թէ ո՛րչափ խոր է անոր խորհուրդը և որչափ մեծ անոր զօրութիւնը։

Բայց երանի թէ մարդոց զգացումը Ուսին նկատմամբ այս արտաքին յարգանքէն աւելի խորունկ և իրական ըլլար որպէսզի անոր միջոցաւ երկնքէն իջած աստուածային սէրը հոսէր անհատներու ընտանիքներուն և ազգերու մէջ, ամբողջ աշխարհը ողողուէր անով և անոր միջոցաւ փարատէր մեղքին մոռալ այն ամպը՝ որ յաճախ կ'իշխէ մարդոց սիրտերուն, և իրեն կ'ենթարկէ ազգերու կամքը և կը սպառնայ զգործեալ քառսի վերածել աշխարհը։

Միայն Ուսով յայտնուած խորհուրդն է որ պիտի կարենայ լուսաւորել մարդոց միտքերը։ Կըսալըացնել զանոնք միեւնոյն երկնաւոր Հօր հովանիին տակ և աշխարհը վերածել իրական դրախտի, ուր պիտի տիրէ Աստուծոյ Սիրոյն հետ Արդարութեան և Ուղղութեան զգացումը։

ՍԵՐՈՎԱԹԷ ՎԵՐԴԱՊԵՏ